

Εισαγωγή στη Νεοελληνική Ιστορία

Ενότητα 10η: Το Κίνημα στο Γουδή

Ελευθερία Μαντά,
Λέκτορας Νεότερης Ελληνικής Ιστορίας
Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

---

10. Το Κίνημα στο Γουδή

Περιεχόμενα ενότητας

---

10. Το Κίνημα στο Γουδή

10.1 Η εκδήλωση του κινήματος

10.2 Ο Ελευθέριος Βενιζέλος στην ελληνική πολιτική σκηνή

Σκοποί ενότητας

Σκοπός της Ενότητας είναι να παρουσιάσει στον αναγνώστη τις πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες που οδήγησαν στην εκδήλωση του κινήματος, καθώς και την πορεία των γεγονότων και τις συνέπειές τους για το πολιτικό σκηνικό.

Λέξεις-κλειδιά ενότητας

Κίνημα στο Γουδή

Ελευθέριος Βενιζέλος

Νικόλαος Ζορμπάς

Στρατιωτικός Σύνδεσμος

Γεώργιος Α΄

10. Το Κίνημα στο Γουδή (1/2)

Πρόκειται για το πρώτο αμιγώς στρατιωτικό κίνημα από τη σύσταση του ελληνικού κράτους, την πρώτη αυτόνομη επέμβαση των στρατιωτικών στην πολιτική.

Το κλίμα της εποχής ήταν βεβαρημένο.

- Η δημόσια κριτική του πολιτικού βίου βρισκόταν στο απόγειό της.
- Η εσωτερική κοινωνική και οικονομική κατάσταση συνδυαζόταν με τις εξωτερικές προκλήσεις κατά τρόπο εκρηκτικό.
- Κρητικό, Μακεδονικό, αλλεπάλληλες εθνικές ταπεινώσεις, όλα απαιτούσαν εθνικά 'υπερήφανες' λύσεις.

10. Το Κίνημα στο Γουδή (2/2)

Το στράτευμα αποτελούσε μια πιο συγκεκριμένη πηγή προβλημάτων: Η αναδιοργάνωση, ο εκσυγχρονισμός που υλοποίησαν οι κυβερνήσεις δεν μπόρεσαν να καλύψουν τα φαινόμενα αναξιοκρατίας και απειθαρχίας. Στους αξιωματικούς κυριαρχούσε συναίσθημα αδυναμίας, που τροφοδότησε τη δημιουργία συνωμοτικών πυρήνων.

Από τους πυρήνες αυτούς θα σχηματιστεί ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος (Οκτώβριος 1908), με τη συμμετοχή και αποφοίτων της Σχολής Ευελπίδων. Μόνο στο τέλος αναζητήθηκε αρχηγός ανώτερου βαθμού (ο στρατηγός Ν. Ζορμπάς).

10.1 Η εκδήλωση του κινήματος (1/4)

Το κίνημα εκδηλώθηκε στις 15-8-1909, από 450 αξιωματικούς και 2.500 στρατιώτες.

Τα αιτήματά του περιλάμβαναν:

- i. πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων από την κυβέρνηση και αναδιοργάνωση των ενόπλων δυνάμεων, στρατού και στόλου
- ii. απομάκρυνση του διαδόχου Κωνσταντίνου και των βασιλοπαίδων από τη διοίκηση του στρατεύματος, αλλά ταυτόχρονα δήλωση σεβασμού στο πρόσωπο του βασιλιά

10.1 Η εκδήλωση του κινήματος (2/4)

- iii. ανάθεση στο εξής των υπουργείων Στρατιωτικών και Ναυτικών σε ανώτερους αξιωματικούς και όχι σε πολιτικούς
- iv. μη διάλυση της Βουλής, μη κατάργηση της βασιλείας
- v. αμνήστευση των αξιωματικών και υπαξιωματικών που συμμετείχαν, αίτημα που αποδείκνυε το μέτρο του δέους που αισθάνονταν μπροστά στην εξουσία
- vi. απόταξη των αξιωματικών που είχαν αντιταχθεί στο κίνημα

10.1 Η εκδήλωση του κινήματος (3/4)

Πέρα από τα στρατιωτικά αιτήματα, ο Σύνδεσμος περιοριζόταν σε ένα γενικόλογο 'ευχολόγιο' για βελτίωση της διοίκησης, της δικαιοσύνης, της οικονομίας, της δημόσιας τάξης και της παιδείας και την πάταξη της διαφθοράς («της απαισίας συναλλαγής»).

Το κίνημα προκάλεσε λαϊκό ενθουσιασμό και υποστήριξη που εκδηλώθηκε ενεργά με μεγάλο συλλαλητήριο (Αθήνα, 14-9-1909). Η νέα κυβέρνηση Κ. Μαυρομιχάλη αποδέχθηκε τα αιτήματα του Συνδέσμου και απομακρύνθηκαν αμέσως ο διάδοχος Κωνσταντίνος και οι πρίγκιπες από τις θέσεις τους.

10.1 Η εκδήλωση του κινήματος (4/4)

Ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος δεν επιθυμούσε επιβολή στρατιωτικής δικτατορίας. Όμως το σύστημα 'κατευθυνόμενης κοινοβουλευτικής διακυβέρνησης' δεν μπορούσε να λειτουργήσει για πολύ, λόγω της διάστασης απόψεων στρατιωτικών/Κοινοβουλίου. Έτσι έγινε φανερή η ανάγκη εξεύρεσης ενός πολιτικού αρχηγού που θα πλήρωνε το κενό.

Αποφασιστικής σημασίας υπήρξε η πρόσκληση που απηύθυνε ο Σύνδεσμος στον Ελευθέριο Βενιζέλο να έρθει στην Αθήνα (28-12-1909) ως «σύμβουλος της Επανάστασεως», δηλαδή ως διαμεσολαβητής μεταξύ Συνδέσμου και πολιτικών.

10.2 Ο Ελευθέριος Βενιζέλος στην ελληνική πολιτική σκηνή (1/7)

Η λύση που συμφωνήθηκε με την κυβέρνηση, τα δύο μεγαλύτερα κόμματα (Ράλλη και Θεοτόκη) και τον βασιλιά (16-1-1910) περιλάμβανε:

- i. Αναθεώρηση μη θεμελιωδών διατάξεων του συντάγματος.
- ii. Παραίτηση της κυβέρνησης Μαυρομιχάλη και σχηματισμό νέας, που θα προωθούσε την προκήρυξη εκλογών για τη σύγκληση αναθεωρητικής Βουλής.
- iii. Διάλυση του Στρατιωτικού Συνδέσμου.

10.2 Ο Ελευθέριος Βενιζέλος στην ελληνική πολιτική σκηνή (2/7)

Η νέα κυβέρνηση Στ. Δραγούμη (18-1-1910) ανέλαβε να προωθήσει τις εξελίξεις: προχώρησε στην επίσπευση του νομοθετικού έργου, υπέβαλε το νέο σχέδιο συντάγματος, που έγινε δεκτό τον Μάρτιο 1910, και ο Σύνδεσμος διαλύθηκε.

Ακολούθησαν αλλεπάλληλες εκλογικές αναμετρήσεις:

στις 8-8-1910 ο Βενιζέλος εκλέχθηκε πρώτος βουλευτής Αττικοβοιωτίας και δύο μήνες αργότερα ο Γεώργιος Α΄ του ανέθεσε τον σχηματισμό κυβέρνησης. Νέες εκλογές προκηρύχθηκαν για τις 28-11-1910, από τις οποίες απείχαν τα παλαιά κόμματα. Ο Βενιζέλος κατήγαγε θριαμβευτική νίκη (307 από τις 362 έδρες).

10.2 Ο Ελευθέριος Βενιζέλος στην ελληνική πολιτική σκηνή (3/7)

Στόχοι και μέτρα του προγράμματός του:

α) Αναθεώρηση του συντάγματος (δημοσιεύτηκε την 1-6-1911): τροποποιήθηκαν σχεδόν τα μισά άρθρα του συντάγματος του 1864, αλλά δεν μεταβλήθηκε η μορφή του πολιτεύματος:

- ο κατοχύρωση των ατομικών δικαιωμάτων και ελευθεριών, ιδίως το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι
- ο προστασία της ιδιοκτησίας και του Τύπου
- ο καθιέρωση της δωρεάν και υποχρεωτικής στοιχειώδους εκπαίδευσης

10.2 Ο Ελευθέριος Βενιζέλος στην ελληνική πολιτική σκηνή (4/7)

- ο απομάκρυνση των στρατιωτικών και των δημόσιων υπαλλήλων από την ενεργό πολιτική
  - ο μονιμότητα των δημοσίων υπαλλήλων
  - ο ισοβιότητα των δικαστικών και νέες εγγυήσεις για την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης
- β) Ενίσχυση του κοινοβουλευτισμού, με επιτάχυνση του νομοθετικού έργου και καταπολέμηση της κωλυσιεργίας στη Βουλή.

10.2 Ο Ελευθέριος Βενιζέλος στην ελληνική πολιτική σκηνή (5/7)

γ) Αναδιοργάνωση του στρατού:

- ο ενίσχυση της αριθμητικής δύναμης, της εκπαίδευσής του και βελτίωση του εξοπλισμού,
- ο μετάκληση αγγλικής στρατιωτικής δύναμης για την οργάνωση του ναυτικού και γαλλικής για το στρατό
- ο επάνοδος των αξιωματικών στα αυστηρά στρατιωτικά τους καθήκοντα. Ο Βενιζέλος είχε επίγνωση ότι η Ελλάδα, αν ήθελε να πραγματοποιήσει τις εθνικές βλέψεις της, σύντομα θα καλούνταν να λάβει μέρος σε πολεμική σύρραξη. Γι' αυτό κεντρική γραμμή της πολιτικής του μπορεί να θεωρηθεί η προετοιμασία για πόλεμο.

10.2 Ο Ελευθέριος Βενιζέλος στην ελληνική πολιτική σκηνή (6/7)

δ) Εξορθολογισμός των σχέσεων εργασίας, με άμβλυνση των ταξικών συγκρούσεων:

- ο ψήφιση νόμων για τη μείωση και τη σταθεροποίηση του ωραρίου εργασίας, ιδίως των γυναικών και των παιδιών
- ο σύσταση της Επιθεώρησης Εργασίας
- ο διατήρηση της αργίας της Κυριακής

10.2 Ο Ελευθέριος Βενιζέλος στην ελληνική πολιτική σκηνή (7/7)

ε) Εξωτερική πολιτική: Επέλεξε αρχικά την αποφυγή κάθε έντασης προς τους γείτονες και την Τουρκία, λόγω ανεπάρκειας των προϋποθέσεων για δυναμική πολιτική. Επιδίωκε την έξοδο της χώρας από την απομόνωση στην οποία είχε περιέλθει τα προηγούμενα χρόνια. Η ολοκλήρωση της συνταγματικής αναθεώρησης και του κοινοβουλευτικού έργου επικυρώθηκε με νέες εκλογές και νέα νίκη του Βενιζέλου (12-3-1912).

Βιβλιογραφία (1/2)

- Αργυρόπουλος Π., *Αναμνήσεις. Το ζήτημα του Ναυτικού, η εξέγερση στο Γουδί, ο Διχασμός 1900-1916*, Αρσενίδης, Αθήνα 1996.
- Βουρνάς Τ., *Γουδί: Το κίνημα του 1909*, Φυτράκης, Αθήνα 1980.
- Μαρωνίτη Ν., *Το κίνημα στο Γουδί εκατό χρόνια μετά: παραδοχές, ερωτήματα, νέες προοπτικές*, Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2010.
- Στρατιωτικός Σύνδεσμος, *Επανάστασις 1909. Το αρχείο του Στρατιωτικού Συνδέσμου*, Κέδρος, Αθήνα 1972.

Βιβλιογραφία (2/2)

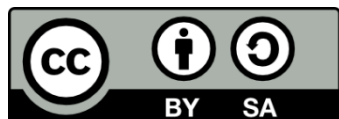
- Τσίχλης Β., *Το κίνημα του Γουδί και ο Ελευθέριος Βενιζέλος*, Πολύτροπον, Αθήνα 2007.

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Στυλιανή Καλτσογιάννη
Θεσσαλονίκη, 10/09/2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ